

Macaafa Daani'el - Lakkoofsa Tokko-Dhibba Sagaltamii jedhu

*Olka'iinsa Raajii: Lola Paaniyeemii Ifa Baasuu fi Seera Dilbataa dura
Barsiisa jedhu keessaa jedhu*

Jeff Pippenger
2024-04-20

Barruun dhuma sun kutaa akkaataa himata kana of keessaa qabuun xumurame: “Seeraan-dabbiin daangaa isaa jechuun ni ga’eera. Jeequmsi biyya lafaa guuteera, sodaan guddaan immoo yeroo dhi’ootti namoota irratti ni dhufa. Dhumni baay’ee dhi’oo dha. Nuti warri dhugaa beeknu waan yeroo dhi’ootti akka dinqii guddaadhaan addunyaa irratti bu’uuf jiruuf qophaa’aa jiraachuu qabna.” “Seeraan-dabbiin” daangaa isaa ga’a yeroo xofoon yeroo qorumsaa guutamutti; daangaan sunis Ameerikaa Gamtoomaniif seera Dilbataatti ga’ama.

“Garuu Kiristoos seerri samii fi lafti hamma darbanitti qubeen isaa keessaa xinnoon tokko illee yookaan mallattoon xinnoon tokko illee akka hin haftu dubbate. Hojiin inni dhufe hojjechuufis isauma kana ture; jechuunis seera ol kaasuu, addunyaa uumamanii fi samii durattis Waaqayyo qajeelaa akka ta’e, akkasumas seerri isaa jijjiiramuu akka hin barbaachifne agarsiisuu. Garuu asitti nama harka mirgaa Seexanaa ta’e tokko hojii Seexanni samii keessatti jalqabe itti fufuuf qophaa’ee jira; jechuunis seera Waaqayyoo fooyyessuuf yaaluu. Addunyaan Kiristaanaa immoo dhaabbata Dilbataa kana, ijoollee paaphaasummaa kana, fudhachuudhaan carraaqqii isaa eebbiseera. Isaan isa guddifachaa turan; ammas Pirootestaantizimii humna Roomaa wajjin harka michummaa kennitutti isa guddifachuu isaanii itti fufu. Sana booda Sanbata uumama Waaqayyoo irratti seerri ni ba’a; yeroo sanattis Waaqayyo ‘hojii ajaa’ibaa lafa irratti ni hojjeta.’ Inni jal’ina sanyii namaa dheeraadhaaf obseera; ofitti isaan mo’achuuf yaaleera. Garuu yeroo isaan safara hammina isaanii guutan ni dhufa; yeroo sanattis Waaqayyo ni hojjechaa. Yeroon kun jechuunis amma dhihaateera. Waaqayyo saboota wajjin galmee qaba; lakkoofsi isaanii macaafa samii keessatti isaan irratti dabalaa jira; yeroo torban keessaa guyyaan jalqabaa cabsuun adabbii akka argatu seera ta’utti, xofoon isaanii ni guutama.”
Review and Herald, March 9, 1886.

Yeroo seerri Dilbataa baafamu, Ameerikaan xofoo ishii hamma guutuutti guuttitee taati; gantummaan biyyaalessaa immoo badiisa biyyaalessaan ni hordofama. Keeyyanni nuti ilaalaa jirru, “cubbuun daangaa isaa jechuun ni ga’eera,” akkasumas “naasuun guddaan yeroo dhiyootti ilmaan namaa irratti ni dhufa” jedha. Yeroo seera Dilbataa, isa Mul’ata boqonnaa kudha tokko keessatti “sa’aatii kirkira guddaa” ta’e sana, “kutaan kudhan keessaa tokko magaalattii ni kufe,” akkasumas, “kunoo, wayyoon sadaffaan saffisaan ni dhufa,” fi “ergamaan torbaffaan ni afuufe.” Wayyoon sadaffaan malakata torbaffaa dha; inni seera Dilbataatti “naasuu guddaa” fidee ni dhufa. Sana irratti “dhumni baay’ee dhihoo dha,” innis akka “dinqii guddaa nama irratti dhufuutiin” ni dhufa. Yeroo seera Dilbataatti xofoon yeroo qormaataa abbaa taayitaa paaphaasaafis ni guutama; yeroo sanatti sagaleen lammaffaan Mul’ata kudha saddeet keessaa, “Yaa saba koo, cubbuu ishee keessatti

“taateewwan gurguddaa fi ulfinaa qaban” kan nuti “balbala isaanii irra dhaabbanne” akka “waraanotaa fi oduu waraanaa” ta’anitti ibsaman. Kunis yeroo “wantoonni addunyaa keenya keessa jiran hundinuu jeequmsa keessa jiran,” yeroo saboonni “amma iyyuu saba irratti ka’aa jiran” akka ta’etti ibsameera. Paaniyuum “seenaa addaa fi taateedhaan guutame,” jechuun Daniel boqonnaa kudha tokko keessaa lakkoofsa kudha shan keessatti ibsame sana bakka bu’a; innis gara lakkoofsa kudha jahaatti geessa, isa seera Dilbataa ta’e, bakka “walitti bu’iinsi waliigalaa” itti ta’u, kan “humnoonni lafaa hundi” waraana isaanii lola guddaa dhumaa sanaaf itti hiriirsan. “Lolli guddaan dhumaa” sunis waraana addunyaa sadaffaa dha; innis lola Actium kan bara dhaloota Kiristoos dura 31tti ta’een bakka buufameera.

Lakkoofsi tokkoo fi lamaa, akkasumas lakkoofsoonni kudhan irraa hamma kudha shaniitti seenaa dhokataa lakkoofsa afurtamaa kan Daani’el boqonnaa kudha tokko keessatti argamu bakka bu’u. Lakkoofsi afurtamaan seenaa Ameerikaa fi Adventizimii bara 1798 irraa jalqabee hamma 1989tti adda baasa. Sana booda immoo hamma xumura Ameerikaan mootummaa ja’affaa raajii Macaafa Qulqulluu taatee jirutti, fi waldaa Adventistii Guyyaa Torbaffaa Laa’odiiqeyaa keessaa tufamuu ishee lakkoofsa afurtokko keessatti ibsamutti ni callisa; kunis seera Dilbataa dha, innis akkasuma lakkoofsa kudha ja’a. Lakkoofsoonni tokkoo fi lama yeroo dhumaa bara 1989 keessatti adda baasu, akkasumas pirezidaantota Ameerikaa yeroo sana irraa eegalee hamma pirezidaantii dureessa ja’affaa, isa saataanaawii gilaabalistoota kakaasutti. Lakkoofsi lama seenaa sana hamma filannoo Donald Trump bara 2016tti geessa; ergasii lakkoofsi sadii seenaa mootota kudhanii, Iskindir Guddichaan bakka buufaman, kan inni mootummaa torbaffaa raajii Macaafa Qulqulluu ta’e, warra yeroo balaa seera Dilbataa dhihoo dhufu keessatti mootummaa isaanii papasiidhaaf kennan sana ni fuudha.

Lakkoobsi kudhani bara 1989 akka yeroo dhumaa ta’e ibsuudhaan xumura irra ga’a; lakkoobsi kudha tokkoo fi kudha lamaanis waraana Yukireen keessa jiru dhiheessu, Putin fi Ruusiin waraana sana akka mo’atan ibsanii, garuu mo’annoo isaanii irraa akka hin fayyadamne adda baasu. Waraanni Yukireen bara 2014 jalqabe; kunis waggaa tokkoon dura duula filannoo jalqabaa Trump jalqabamuu isaati. Lakkoobsota kanneen keessaa ka’uun, yeroo Donald Trump pirezidaantii saddeettaffaa ta’uuf—inniis keessaa torban keessaa tokko ta’e—duula isaa sadaffaa jalqabuutti, ka’umsa isaa (siyaasa keessatti) ni agarsiisu. Lakkoobsi kudha sadii wal’aansoo siyaasaa Trump kan mo’annaa isaa Panium irratti lakkoobsa kudha shan keessatti dura deemuu ibsa; lakkoobsi kudha afuris seenaa yeroo lola Panium keessatti hanga mo’annaa isaa lakkoobsa kudha shan keessatti ta’utti raawwatamu dubbata; seenaa yeroo namni cubbuu seenaa siyaasaa keessatti ifatti seenuu jalqabu. Yeroo phaaphaasummaan seenaa raajii keessatti seenu, sagaagaltuun Xiirros faarfannaa jalqabdi, mul’annis ni dhaabbata.

Bara 200 Dh.K.D.tti Phaaniyamitti injifannoon kun mallattoo karaa fincila Makkabotaatiin Modeenitti (hiikni isaas mormii) bara 167 Dh.K.D.tti itti fufe. Bara 164 Dh.K.D.tti Makkabonni Mana Qulqullummaa haaromsaaf addaan baasan; Antiyokos Epifaanis immoo du’e; kunis qabsoo Makkaboonni dhiibbaa amantii Giriikii irratti geggeessan keessatti bakka garagalchaa ta’e. Yeroo bara 161 Dh.K.D. irraa jalqabee hanga 158 Dh.K.D.tti hojii kakuu seenuu jalqabuu fi xumuruun raawwatame. Mallattoowwan karaa raajii seenaa lakkoofsa kudha shan irraa jalqabee hanga

lakkoofsa kudha sadii fi sadiitti jiru keessatti mootummaa Hasmoniyaa keessatti irra deebi’anii mul’atu.

Liigiin Roomaa wajjin walitti dhufeenyi lakkoofsa digdamii sadi keessatti ibsame, wabii kallattiidhaan kan agarsiisudha; garuu lakkoofsa kudha shan keessatti, mallattooleen daandii Makkabiyaa afran, jechuunis Dh.K.B. 167, Dh.K.B. 164, Dh.K.B. 161, fi Dh.K.B. 158, seenaa “liigii” sanaa lakkoofsa sana irratti yeroo hojii irra oolu qofa mul’atu. Poombey yeroo lakkoofsa kudha jaha keessatti Yerusaalem mo’ate, waraana mootummaa keessaa magaalaa sana keessatti adeemsifamaa tureen wal dura dhaabate; gareewwan wal faallessan lamaan sunis kutaa addaan caccaban mootummaa Hasmonean turan. Kanaafuu Makkaboonni seenaa lakkoofsa kudha jaha keessattis ni argamu.

ପଦ ୨୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟତ୍ୱ ଜନମକୁ ସୂଚିତ କରନ୍ତେ, ଏବଂ ପଦ ୨୧ ଓ ୨୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟତ୍ୱ ମୃତ୍ୟୁର ଇତିହାସକୁ ସୂଚିତ କରନ୍ତେ; ଏହି କାରଣରୁ ସହେ ଇତିହାସରେ ଫରିଶୀମାନଙ୍କୁ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିନିଧିତ ହସ୍ତମୋନୀୟ ବଂଶର ରଖା ଅନୁଚରକୁ ଅଛି। ପଦ ୧୫ ଠାରୁ ୨୩ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାବ୍ଦିକ ଗୌରବମୟ ଦଶକ, ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ସର୍ବମାନଙ୍କର ରକ୍ଷକ ବୋଲି ଦାବି କରୁଥିବା ଦବେଜ୍‌କ ଯିହୁଦୀୟ ଧର୍ମଭ୍ରଷ୍ଟ ଜନମାନଙ୍କୁ ସୂଚିତ କରୁଛି; କିନ୍ତୁ ସମୋନେ ଧର୍ମଭ୍ରଷ୍ଟ ପ୍ରଚାରକ ଶ୍ରେଣୀଗଣଦ୍ୱାରା ଯତେକେ ଦବେଜ୍‌କ ପ୍ରତିନିଧି ନୁହେଁ, ତାହାଠାରୁ କବେଲ ଅଧିକ କିଛି ମଧ୍ୟ ନଥାଏ।

Obboleettiin Waayit akka nutti himtutti, “seenaa baay’een kan raawwatame” “Daani’el boqonnaa kudha tokkoffaa” “raawwatamuu isaatiin” “deebi’ee ni raawwatama.” Sararri raajii mootummaa Haasmoonotaa agarsiisu, sarara raajii gaanfa gantuu Pirootestaantizimii ibsu bakka bu’a; innis duula filannoo pirezidaantummaa sadaffaa irraa jalqaba, isa pirezidaantii badhaadhina irraa lixaadha ta’een fudhatamu. Tiraamp yeroo sadii pirezidaantiif dorgoma; yeroo jalqabaa fi yeroo dhumaa inni dorgomu ni mo’ata; yeroo lammaffaatti garuu fincilli lakkoofsa kudha sadiin bakka buufamu, filannoo 2020 saamame adda baasa. Sana booda addunyaan garee lamaatti qoodamaa jirti; gareen tokko 2020 arguu danda’a, gareen inni kaan immoo jaamaadha. Inni qormaata guddaa yeroo cufamuu carraa qorraa dura Adventistootaaf dhufu, jechuunis bifa bineensichaa uumamuu keessatti, fakkeenyaan agarsiisa.

“Ammaan duraanuu qophiin itti fufee deemaa jira, sochiileen hojii irra jiranis fakkii bineensichaatiif akka ijaaramu kan geessisanidha. Taateewwan seenaa lafaa keessatti raawwataman ni dhufu; isaanis guyyoota dhumaa kanaaf raajii keessatti dubbataman raawwachuuf ni geessu.” Review and Herald, Ebla 23, 1889.

“Qophiiwwan” fuulduratti adeeman, “sochiiwwan” amma “adeemsarra jiran,” fi “taateewwan” “bofa sanaaf fakkeenya tolchuun kan xumuraman,” akkasumas “kan guyyoota dhumaa kanaaf raajii keessatti dubbataman raawwachiisan,” mallattoowwan karaa mootummaa Hasmonean irraa, Daani’el boqonnaa kudha tokko keessatti lakkoofsota kudha shan irraa hamma digdamii sadiitti jiran, of keessatti hammatu. Mootummaan Hasmonean gantuu, kan Pirootestaantummaa gantuu bakka bu’u, dhugaa-baatuu Donald Trump, pirezidaantii Riipabilikaanaa jahaffaa fi saddeettaffaa, isa MAGA-ism isaa kakaasee woke-ism sirna addunyaa haaraa irratti bobbaasu, keessatti walitti hidhamee jira.

